

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นรากฐานสำคัญยิ่งในการพัฒนาชาติให้เจริญก้าวหน้า การที่จะพัฒนาคนได้ดีที่สุดก็คือการให้การศึกษา การศึกษาเป็นกระบวนการจัดประสบการณ์ให้แก่คน เพราะคนคือผู้สร้างสรรค์พัฒนาทุกอย่าง ปัจจุบันความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีมีส่วนผลักดันให้วิถีต่างๆ เปลี่ยนไป ขึ้นอยู่กับว่า “ใคร” จะหยิบฉวยเทคโนโลยีเหล่านั้นมาผสมผสานกับ “งาน” ได้ดีกว่า เกิดผลกว่า (ชินภัทร ภูมิรัตน, 2541, หน้า 15) เทคโนโลยีสารสนเทศมีบทบาทต่อสถาบันการศึกษาอย่างมากและมีบทบาทในการช่วยเสริมการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาระบบสนับสนุนและจัดการเรียนการสอน ช่วยเอื้ออำนวยต่อวิชาการทั้งในแง่งานวิจัย เทคโนโลยีสารสนเทศจึงเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นที่ทุกสถาบันการศึกษาได้ลงทุน และเริ่มนำมาใช้อย่างจริงจัง (เย็น ภู่วรรณ, 2540, หน้า 108)

เมื่อกล่าวถึงสื่อและเทคโนโลยีแล้ว คงไม่มีใครปฏิเสธได้ว่าสื่อและเทคโนโลยีนั้นมีประโยชน์ต่อการเรียนการสอนเป็นอย่างมาก ด้วยเหตุที่สื่อและเทคโนโลยีสามารถช่วยนำเสนอเนื้อหาให้แก่ผู้เรียน อันที่จะช่วยให้ประสบการณ์ในการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้รับนั้นมีคุณค่าและมีความหมาย (กรองกาญจน์ อรุณรัตน์, 2541, หน้า 11) ในการจัดการศึกษา นักการศึกษาต้องจัดการเรียนการสอนให้การเรียนการสอนนั้นมีความก้าวหน้า ทันสมัย ส่งผลประโยชน์แก่ผู้เรียนให้มากที่สุด จะเห็นได้จากการคิดค้นเพื่อหาแนวทางในการสอนที่ใช้เทคนิควิธีการใหม่ๆ หรือนำนวัตกรรมการสอนที่เหมาะสมกับความรู้ ความสามารถ เหมาะสมกับพัฒนาการทางด้านสติปัญญาของผู้เรียนมาใช้ (เอกวิทย์ แก้วประดิษฐ์, 2537, หน้า 11)

การถ่ายภาพเป็นกิจกรรมที่เข้ามามีบทบาทสำคัญในชีวิตประจำวันของมนุษย์ เพราะนอกจากภาพถ่ายจะให้ความรู้สึกสวยงามด้านศิลปะแล้ว ยังเป็นการบันทึกเหตุการณ์ที่สำคัญ ๆ

ในทุกโอกาสอันเป็นเครื่องมือที่ช่วยในการศึกษาค้นคว้าวิจัยในศาสตร์แขนงต่างๆ อย่างกว้างขวาง (สมาน เจตระการ, 2536, หน้า 3) เทคโนโลยีทางการถ่ายภาพได้ก้าวหน้าไปอย่างมากมาย ในระยะไม่กี่สิบปีมานี้ โดยบริษัทผู้ผลิตกล้องได้พยายามออกแบบกล้องให้มีวิธีใช้งาน มีระบบอัตโนมัติหรือกึ่งอัตโนมัติช่วยให้ถ่ายภาพได้ดีและง่ายขึ้น ประกอบกับวิวัฒนาการทางด้านฟิล์มและอุปกรณ์การถ่ายภาพก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว เราจึงเห็นภาพถ่ายมีปรากฏอยู่ทั่วไปทั้งในบ้านเรือน ตามท้องถนน ในสถานที่ทำงาน โดยได้นำเอาภาพถ่ายไปใช้ประโยชน์ในวงการต่างๆ อย่างมากมาย เช่น ในวงการสื่อมวลชนประเภทหนังสือพิมพ์และสิ่งพิมพ์ วงการโฆษณาประชาสัมพันธ์ วงการศึกษา เป็นต้น

สำหรับการนำประโยชน์ของการถ่ายภาพมาใช้ในวงการศึกษา นั้น (ณรงค์ สมพงษ์ 2536, หน้า 9) ได้กล่าวถึงเรื่องนี้เอาไว้ว่า ภาพถ่ายเป็นประโยชน์ในการศึกษาและงานทางวิชาการ หมายถึง การใช้ภาพถ่ายช่วยสื่อความหมายในการเรียนการสอนนั่นเอง กล่าวคือใช้ภาพประกอบการสอน การบรรยาย แทนที่จะใช้ในการบรรยายอย่างเดียว เพราะคำพูดหรือตัวหนังสือมีลักษณะเป็นนามธรรมมากทำให้ผู้เรียนได้เข้าใจช้า การนำภาพถ่ายเข้ามาช่วยจะช่วยให้เปลี่ยนแปลงเนื้อหาให้อยู่ในรูปของรูปธรรม ซึ่งผู้เรียนสามารถเข้าใจได้ง่ายกว่า เนื่องจากภาพถ่ายเป็นภาษาสากลไม่ว่าผู้ดูภาพจะเป็นคนชาติใด ภาษาใด อ่านหนังสือออกหรือไม่ มีประสบการณ์มากน้อยเพียงใดก็สามารถเข้าใจความหมายของภาพถ่ายได้อย่างเดียวกัน เพราะภาพถ่ายให้ความหมายในตัวเองโดยแจ่มแจ้งอยู่แล้ว ผู้ดูภาพจึงสามารถเข้าใจได้ทันที ดังคำพูดที่ว่า "ภาพหนึ่งภาพมีความหมายเท่ากับคำพูดนับพันคำ"

กระบวนการวิชาการถ่ายภาพ(Photography in Education) เป็นกระบวนการบังคับสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี ที่เรียนวิชาโทสาขาวิชาเทคโนโลยีทางการศึกษา เปิดสอนโดยคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์ของกระบวนการเพื่อให้ผู้เรียนได้นำความรู้ทักษะกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานภาพถ่าย ไปใช้ในการประกอบอาชีพต่อไป ซึ่งลักษณะของเนื้อหาวิชามีทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ที่ต้องใช้เวลาในการฝึกทักษะการใช้เครื่องมือ และอุปกรณ์การถ่ายภาพ เช่น กล้องถ่ายภาพ เลนส์ เครื่องอัดขยายภาพขาว-ดำ เป็นต้น เนื่องจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติมีอิทธิพลต่อกัน ผู้เรียนจึงจำเป็นต้องมีความรอบรู้ในเนื้อหาพื้นฐานเกี่ยวกับหลักการถ่ายภาพ มีความเข้าใจ สามารถจดจำ และนำมาใช้ใน

การถ่ายภาพได้จริง เช่น ทักษะพื้นฐานในการใช้กล้องถ่ายภาพ เลนส์ ฟิล์ม ความสัมพันธ์ระหว่างรูรับแสง(f-stop) กับความเร็วชัตเตอร์(Shutter Speed) การจัดองค์ประกอบของภาพถ่าย เป็นต้น
 สุนันชัย ออนตะไคร้(2540, หน้า 2) ได้กล่าวถึงสภาพปัญหาในการเรียนการสอนกระบวนการวิชาการถ่ายภาพทางการศึกษา ดังนี้

1. นักศึกษาส่วนมากมีความแตกต่างกันทั้งทางด้านสติปัญญา และความรู้พื้นฐานทางการถ่ายภาพ เพราะนักศึกษาที่เรียนกระบวนการวิชานี้มาจากสาขาวิชาเอกต่างกัน ดังนั้นจึงทำให้นักศึกษามีผลการเรียนที่แตกต่างกัน และค่อนข้างต่ำ
2. ปัญหาการขาดความยืดหยุ่นของเวลาสำหรับนักศึกษาที่เรียนอ่อน หรือเรียนช้า ทำให้ไม่มีเวลาเพียงพอสำหรับการเรียนรู้ทฤษฎีให้เข้าใจ เพราะการที่จะเรียนเกี่ยวกับการถ่ายภาพให้ได้ผลนั้น จำเป็นต้องเข้าใจหลักพื้นฐานทางทฤษฎีอย่างถ่องแท้ เพื่อที่จะได้นำเอาไปใช้ในการปฏิบัติต่อไป อีกทั้งเนื้อความรู้ในบางตอนจำเป็นต้องใช้เวลาในการศึกษามากพอสมควร
3. ปัญหาการขาดแคลนวัสดุ อุปกรณ์ ตลอดจนสื่อการสอนที่น่าสนใจ ทำให้การเรียนการสอนส่วนใหญ่เป็นการบรรยายประกอบการใช้แผ่นใส จากนั้นก็เป็นการกำหนดงานให้ปฏิบัติ ทำให้นักศึกษาขาดความกระตือรือร้น ขาดแรงจูงใจในการเรียน และไม่สามารถปฏิบัติได้ดีเท่าที่ควร

ในปัจจุบัน รูปแบบไฮเปอร์เท็กซ์(Hypertext) ได้รับการคิดค้นขึ้นมาด้วยเหตุผลที่ว่า ในการอ่านหนังสือนั้นผู้อ่านไม่จำเป็นต้องอ่านเนื้อหาเรียงลำดับในแต่ละบทแต่ละตอนตลอดทั้งเล่ม แต่สามารถข้ามไปอ่านตอนที่ตนสนใจก่อนได้ก็จะได้รับความเช่นเดียวกัน(กิดานันท์ มลิทอง, 2536, หน้า 219) ทำให้ผู้อ่านไม่จำเป็นต้องยึดติดกับวิธีการที่ผู้เขียนแสดงออกมา ผู้อ่านสามารถเชื่อมต่อกับความคิดของตนโดยการข้ามหรือผ่านเนื้อหา และเชื่อมโยงเนื้อหาเองตามที่ต้องการ ซึ่งรูปแบบของไฮเปอร์เท็กซ์จะมีลักษณะเหมือนกับหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ที่แสดงบนหน้าจอคอมพิวเตอร์ สามารถเชื่อมโยงไปยังเนื้อหาอื่นๆ ได้ในลักษณะที่ไม่เป็นเส้นตรง(non-linear text) ในการนำส่งข้อมูลนั้น ผู้ใช้งานจะเรียกใช้ข้อมูล โดยเปิดโปรแกรมสำหรับอ่านไฮเปอร์เท็กซ์ซึ่งเรียกว่า บราวเซอร์(Browser) เช่น Netscape Navigator 4.5 จากคอมพิวเตอร์บนระบบปฏิบัติการวินโดวส์(Windows) ไฮเปอร์เท็กซ์จะมีการตัดข้อมูลส่วนย่อยๆ เรียกว่า "node" ซึ่งอาจประกอบไปด้วยข้อความที่เป็น ตัวอักษร ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว และเสียง การเรียกข้อมูลส่วนย่อยแต่ละส่วนขึ้นมาอ่านจะเรียกว่า การดึงข้อมูล(Browse) ซึ่งผู้ใช้จะเรียกข้อมูลมาอ่านได้เมื่อข้อมูลส่วนย่อยนั้นมีความเกี่ยวข้องกับ

ข้อมูลหรือเนื้อหาที่กำลังอ่านอยู่ ข้อมูลส่วนย่อยอาจประกอบด้วยคำเพียง 2-3 คำ หรือเป็นข้อมูลเนื้อหายาวๆ เกี่ยวกับเรื่องนั้นก็ได้ ข้อมูลส่วนย่อยจะติดต่อกันด้วยการเชื่อมโยง(link) ซึ่งผู้อ่านสามารถกระโดดข้ามจากข้อมูลส่วนย่อยหนึ่งไปยังอีกส่วนย่อยหนึ่งด้วยการคลิก(click) ที่คำหรือข้อความซึ่งมีลักษณะเป็นคำที่ขีดเส้นใต้ หรือคำที่มีสีแตกต่างไปจากเนื้อหาอื่นๆ และเรียกว่า ปุ่ม(button) เมื่อคลิกเลือกคำหรือข้อความนั้น โปรแกรมจะแสดงข้อมูลส่วนย่อย ซึ่งเป็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับคำนั้นขึ้นมาอ่านในทันที(กิดานันท์ มลิทอง, 2536, หน้า 61) เป็นลักษณะเดียวกันกับการเชื่อมโยงที่เราเห็นบนจอภาพในระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตนั่นเอง

การสร้างไฟล์เอกสารที่มีการเชื่อมโยงเนื้อหาแบบไฮเปอร์เท็กซ์ ใช้ภาษาคอมพิวเตอร์ในการสร้างโดยเฉพาะเรียกว่า HTML(Hypertext Markup Language) ซึ่งเป็นภาษาที่ไม่ยากอย่างที่เรารู้จักกัน เพียงแต่มีรูปแบบและกฎเกณฑ์บางอย่างที่เราต้องปฏิบัติตามเท่านั้น (กิตติ ภัคดีวัฒนะกุล, 2540, หน้า 1) ผู้สร้างสามารถรวบรวมเนื้อหาจากแหล่งข้อมูล(Resources) ต่างๆ ที่มีอยู่มากมายมหาศาลในโลกนี้มาสะสมเอาไว้ เช่น ข้อความเนื้อหาที่น่าสนใจจากหนังสือ ตำรา เอกสารทางวิชาการ ไฟล์ภาพเคลื่อนไหว ภาพนิ่ง หรือเสียงที่ได้จากการบันทึกจากเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ไฟล์ภาพนิ่งที่ได้จากการสแกนด้วยเครื่องสแกนภาพ(Scanner) ซึ่งภาพต้นฉบับมาจากนิตยสาร หรือสิ่งพิมพ์ต่างๆ เป็นต้น

จากสภาพปัญหาการเรียนการสอนกระบวนการวิชาการถ่ายภาพทางการศึกษา ผู้วิจัยมีความเห็นว่าน่าจะต้องปรับปรุงและพัฒนาให้การเรียนการสอนมีความทันสมัย เพื่อให้ทันกับความก้าวหน้าของเทคโนโลยีที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา โดยการนำความสามารถของไฮเปอร์เท็กซ์ ดังที่ได้กล่าวไปแล้วมาใช้ในการเรียนการสอน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะรวบรวมเนื้อหาที่เกี่ยวข้องจากแหล่งข้อมูลต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นเครือข่ายอินเทอร์เน็ต หนังสือ ตำรา เอกสารทางวิชาการ นิตยสาร และสิ่งพิมพ์ต่างๆ มาสร้างเป็นบทเรียนรูปแบบไฮเปอร์เท็กซ์ เรื่องหลักการถ่ายภาพ โดยนำมาทดลองและพัฒนาปรับปรุงบทเรียนกับนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างและพัฒนาการเรียนการสอนกระบวนการวิชาการถ่ายภาพทางการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิจัยและพัฒนาการเรียนการสอนเรื่อง หลักการถ่ายภาพ ด้วยระบบไฮเปอร์เท็กซ์ สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี ที่เลือกเรียนในสาขาวิชาเทคโนโลยีทางการศึกษาเป็นวิชาโท
2. เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาที่เรียนด้วยบทเรียนรูปแบบไฮเปอร์เท็กซ์ เรื่อง หลักการถ่ายภาพ

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากร เป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรี ปีการศึกษา 2541 และ 2542 ที่ผ่านการเรียน ภาควิชาสื่อการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
2. เนื้อหาที่นำมาใช้ในการสร้างบทเรียนรูปแบบไฮเปอร์เท็กซ์ เรื่อง หลักการถ่ายภาพ เป็น เนื้อหาส่วนหนึ่งของภาควิชาการถ่ายภาพทางการศึกษา ตามหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ข้อตกลงเบื้องต้น

เนื้อหาที่บรรจุอยู่ในบทเรียนรูปแบบไฮเปอร์เท็กซ์ เรื่อง หลักการถ่ายภาพ ผู้วิจัยได้รวบรวม มาจากแหล่งข้อมูล(Resources) หลายแหล่งด้วยกัน คือได้จาก

1. เครือข่ายอินเทอร์เน็ต โดยใช้คำสำคัญ(Keyword) ทำการสืบค้นด้วยเครื่องมือสืบค้น (Search Engine) ที่มีอยู่บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เช่น Alta Vista, Infoseek, Excite, Yahoo เป็นต้น จากนั้นจึงแปลเป็นภาษาไทย
2. หนังสือ ตำรา เอกสารทางวิชาการ
3. นิตยสาร หรือสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. บทเรียนรูปแบบไฮเปอร์เท็กซ์ หมายถึง แหล่งรวบรวมเว็บเพจที่สร้างขึ้นเพื่อให้ นักศึกษา ได้เรียนรู้เรื่อง หลักการถ่ายภาพ โดยใช้คอมพิวเตอร์เป็นสื่อในการเสนอเนื้อหา และเรื่องราวที่ เตรียมไว้
2. เว็บเพจ(Web Page) หมายถึง หน้าจอของสารสนเทศรายการหนึ่งๆ ซึ่งอาจประกอบด้วย ข้อความ ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว และเสียง
3. การวิจัยและพัฒนาการเรียนการสอน หมายถึง การสร้าง การใช้ และการปรับปรุง บทเรียนรูปแบบไฮเปอร์เท็กซ์ เรื่อง หลักการถ่ายภาพ ให้มีความเหมาะสม เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษา
4. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ความสามารถในการตอบแบบทดสอบด้านความรู้ ความจำ ความเข้าใจ และการนำไปใช้ ซึ่งวัดออกมาเป็นค่าคะแนนด้วยแบบทดสอบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น
5. นักศึกษาระดับปริญญาตรี หมายถึง นักศึกษาระดับปริญญาตรี ปีการศึกษา 2541 และปีการศึกษา 2542 ที่ผ่านการเรียนกระบวนวิชาสื่อการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย เชียงใหม่

ประโยชน์ที่ได้รับการวิจัย

1. เป็นแนวทางในการสร้างบทเรียนรูปแบบไฮเปอร์เท็กซ์ เรื่อง หลักการถ่ายภาพ และเรื่องอื่น ๆ
2. ได้ข้อมูลเบื้องต้นที่จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการเรียนการสอนกระบวนวิชาการ ถ่ายภาพทางการศึกษา ตามหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
3. เป็นการนำเสนอแหล่งศึกษาค้นคว้าข้อมูลรูปแบบใหม่ ที่แตกต่างจากการค้นจาก ตำราในห้องสมุด หรือเรียนรู้โดยใช้สื่อการสอนอื่น